

ԿԻՆԿԻԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ  
1365 – 1373 թթ.

1365 թ. վերջին իշխանների որոշմամբ Հայոց թագավոր է ընտրվում Կոստանդին Նղրեցի Հեթումյանը (ծնված 1326 թ.)<sup>1</sup>: Գահակալական պայքարում Կոստանդինի հաղթանակի գրավականներից մեկն էլ այն էր, որ Կիպրոսի թագավոր Պետրոսը՝ ով ես հավակնում էր Հայոց գահին, զբաղված էր մամլուքների դեմ կողոպտչական հարձակումներ կազմակերպելով:

Կոստանդին III Նղրեցի Հեթումյանը՝ Կոստանդին II-ի հորեղբայր Հեթում Զամբուլայի որդին էր: Կոստանդինի Հայրը՝ Հեթումը, ինչպես և իր հորեղբայր Բալգուհինը Լևոն IV-ի օրոք արքունիքում բարձր պաշտոններ էին գրավել: Հեթումը շարունակել է պաշտոնավարել նաև իր եղբորորդի Կոստանդին II-ի ժամանակ: Հեթումի մասին ունեցած մեր վերջին տեղեկությունները թվագրվում են 1358 թ.: Հարկ է նշել, որ ուղիղ գծով Կոստանդին թագավորահոր թոռ Հեթում Նղրեցի Ախտուց տերը ունեցավ բուռն և իրադարձություններով հարուստ ավելի քան կեսդարյա քաղաքական կյանք: Կոստանդինը իր հորեղբորորդու՝ Կոստանդին II-ի թագավորության ժամանակ զբաղեցնում էր իշխանաց իշխանի բարձր պաշտոնը, որն, անշուշտ, նրան օգնած կլիներ 1365 թ. գահակալական պայքարում հաղթող դուրս գալու համար, որպես ավագագույնը իշխանների մեջ:

Կոստանդին III-ի մասին, ցավոք, չափազանց սուղ տեղեկություններ են հասել մեզ: Նրա ընտրության վերաբերյալ Լևոն V-ի ժամանակագիր Դարդելը գրում է. «Այլ ոչ եթէ ընտրեցին զնա առ ազնվականութեանն՝ այլ առ փարթամութեան, զի էր

<sup>1</sup> Մաթևոսյան Ա., Հեթում Ախտուց տիրոջ և Վասիլ Մարաջախտի ժամանակագրությունները, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1963, N 4, էջ 193 (այսուհետ Մաթևոսյան Ա., նշվ. աշխ.):

ծագումն նորա ի ճորտից անտի Կիպրոսի»<sup>2</sup>: Այստեղից միայն կարելի է եզրակացնել, որ Կոստանդինը արտաքուստ բավականին ազդեցիկ էր, ուրիշ ոչինչ, քանզի Դարդելի կողմնակալությունը Կոստանդին II-ի և մանավանդ Կոստանդին III-ի նկատմամբ ակնհայտ է: Այն, որ Կոստանդին III-ը Հեթում Նղրեցու որդին էր<sup>3</sup>, որևէ կասկած չի հարուցում:

Շարունակելով իր միտքը՝ Դարդելը Կոստանդին III-ի մասին հայտնում է, որ նա, չկարողանալով երկիրը անհավատների հարձակումներից զերծ պահել, իր ապահովության դիմաց Կիպրոսի արքա Պետրոսին խոստացավ հայոց գահը: Այդ պատճառով էլ, ըստ նրա, Պետրոսը թաքցնում է Լևոն Լուղինյանից հայոց գահի նկատմամբ պապի կողմից վերջինիս տրված իրավունքները<sup>4</sup>:

1365 թ. Կիպրոսի Պետրոս թագավորը, եվրոպական երկրներից իրական զինական օժանդակություն չստանալով, որոշեց միայնակ պայքարել մամլուքյան սուլթանության դեմ: Նրան օգնում էին միայն Հռոդոսի ասպետները: Բայց այդ պայքարը ավելի շուտ կրում էր հանդուգն ու արկածախնդիր հարձակումների բնույթ, որն ավարտվեց 1365 թ. Ալեքսանդրիայի գրավումով և կողոպուտով<sup>5</sup>: Այդ գրավումը ոչ միայն ժամանակավոր բնույթ էր կրում, այլև շրջակայքի քրիստոնյաների համար ծանր հետևանքներ ունեցավ. Պետրոսը չկարողացավ պահել Ալեքսանդրիան, իսկ մամլուքները իրենց կողոպտված նավահանգստի փոխարեն վրեժ լուծեցին շրջակա քրիստոնյաներից:

<sup>2</sup> Դարդել Յովհանն, Ժամանակագրութիւն Հայոց, Ս. Պետերբուրգ, 1891, էջ 59 (այսուհետ Դարդել, նշվ. աշխ.):

<sup>3</sup> ԺՂ դարի հայերեն ձեռագրերի հիշատակարաններ, կազմեց Լ. Խաչիկյան, Ե., 1950, էջ 477, (այսուհետ ԺՂ դարի հիշատակարաններ), Ալիշան Ղ., Սիսուան եւ Լևոն Մեծագործ, Վենետիկ, 1885, էջ 413:

<sup>4</sup> Դարդել, նշվ. աշխ., գլ. ԽԵ, էջ 59:

<sup>5</sup> Ս. Շեվախիրյանը պնդում է, որ Պետրոսը մույն թվականին հրկիզեց մահ Այասը, որը սակայն կասկածելի է: Տե՛ս Շեվախիրյան Ս., Այաս մավահանգիստ-քաղաքը Կիլիկիայում, «Պատմա-քաղաքագիտական հանդես», 1973, N 1, էջ 108, Tournebize Fr., Histoire politique et religieuse de l'Arménie, Paris, 1900, p. 702, (այսուհետ Tournebize, նշվ. աշխ.):

Ահա թե ինչ է գրում դեպքերին ականատես գրիչ Վարդան Ղրիմեցին. « Ի յայս տարի գերեց փռանկն զԱղեքսանդր եւ յայս աշխարիս զինչ քրիստոնեայ կայր զամենն կալան եւ ի գիր հանին, եւ զինչ եպիսկոպոս եւ աբեղայ եւ երէց կայր՝ զամէնն ղնտանեցին, եւ զինչ եկեղեցի կայր՝ զամէնն փակեցին... րազումք վասն գառն տանջանացն դարձան թուրք, եւ մեք յԵրուսաղէմս զտարոյս շատն ի զնտան ենք կացել, եւ բազում վիշա եւ նեղութիւն վասն Քրիստոսի տեսաք, զոր ոչ կարեմ ընդ գրով պատմել»<sup>6</sup>: Այս տեղեկության մեջ տարեթիվի անճշտություն կա: Ղրիմեցին Ալեքսանդրիայի գրավման թվական է նշում 1366 թ., սակայն Պետրոս I-ը նրան տիրացել էր 1365 թ. հոկտեմբերին:

Վարդան Ղրիմեցու շարադրանքից կարելի է եզրակացնել, որ մամլուքները քրիստոնյաների նկատմամբ հալածանքներ են սկսել 1366 թ., որոնք տարածվել են նաև Կիլիկիայի հայկական թագավորության վրա, ընդ որում նրանց հարձակումները սկսվել էին դեռ 1365 թ., որով էլ պետք է բացատրել կիլիկեցիների զանգվածային գաղթը: Այս առումով Գ. Միքայելյանը վրիպել է՝ գաղթը կապելով 1366 թ. Պետրոս I-ի Այաս կատարած արշավանքների հետ, չփոթելով և՛ գաղթի թվականը, (1365 թ.) և՛ Այասի պաշարումը (1367 թ.)<sup>7</sup>:

1367 թ. Պետրոս I-ը, որը չէր հրաժարվել հայոց գահի նկատմամբ իր հավակնություններից, այս անգամ Հոռոգոսի ասպետների օժանդակությամբ, 7000 զինվորով և 150 նավով կազմակերպեց արշավանք մամլուքյան հյուսիսային նահանգների՝ Ծովափնյա Կիլիկիայի, մասնավորապես Այասի վրա: Պետրոսը նախնական համաձայնություն ուներ Կոստանդին III-ի հետ համատեղ ուժերով Այասին վերատիրելու համար<sup>8</sup>: Ընդ որում, նույն թվականին Պետրոսը արշավանք կազմակերպեց նաև դեպի Տրիպոլիս<sup>9</sup>: Ըստ այդ համաձայնության՝ հայկական զորքերը Պետրոսին պետք է հանդիպեին Այասի մոտ: Հայտնի չեն դաշ-

<sup>6</sup> Ժ. Դարի հիշատակարաններ, էջ 473:

<sup>7</sup> Микаелян Г., История Киликийского Армянского государства, Е., 1952, с. 472.

<sup>8</sup> Tournèize Fr., Histoire politique et religieuse de l'Arménie-Libraire Alphonse Picard et fils, p. 702.

<sup>9</sup> Մաթևոսյան Ա., նշվ. աշխ., էջ 197:



մաղրավել: Յավոք, ձեռագիրն անավարտ է մնացել, որտեղից անհայտ է մնում արշավանքի ելքը: Սակայն կարելի է ենթադրել, որ եթե Տարսուսի ամիրան հասել էր Սսի մատույցներին, ապա թագավորության վիճակը բավականին ծանր պետք է եղած լիներ Այասում Պետրոսին օգնության հասնելու համար<sup>12</sup>: Այս ժամանակ է ամենայն հավանականությամբ Կոստանգինը կորցնում Ջահան ե. Սեյհան գետերի միջև ընկած նախալեռնային շրջանները:

Վ. Լանգլուան, Ռ. Քոլլենբերգն ու Տ. Բոասը կարծում են, որ 1368–1369 թթ. հայոց թագավորի տիտղոսը կրել է Պետրոս I-ը<sup>13</sup>: Ռ. Քոլլենբերգը չի նշում դրա աղբյուրները. նրա եզրահանգումը պետք է հիմնված լինի Դարդեղի՝ Պետրոսի հայոց թագավոր դառնալու ձգտման<sup>14</sup>, ինչպես նաև Ղ. Ալիշանի այն հաղորդման վրա, ըստ որի հայերը 1368 թ. Պետրոսին հրավիրում են թագավորելու, և վերջապես՝ Պետրոսին վերագրվող հայկական դրամների առկայությամբ<sup>15</sup>:

Պետրոսը, իրոք, կամենում էր դառնալ հայոց թագավոր: Դրա վկայություններն են Կոռիկոսին տիրելը, Այասի արշավանքը, Լևոն Լուզինյանի ազատության սահմանափակումը և վերջապես այն դրամների առկայությունը, որ Պետրոսը, անշուշտ, հատել էր ոչ Ասում, չնայած դրամի վրա նշված է. «Շինեալ ի քաղաքն Սիս»<sup>16</sup>:

1368 թ. հայ իշխանների ստվար հատվածը կարող էր Կոստանգինից ծածուկ համաձայնության եզրեր փնտրել Պետրոսի

<sup>12</sup> Ըստ Քյուրքչյանի՝ այս արշավանքի ընթացքում Ջարմանդուխտի կողմից սպանվում են եզիպտական զորահրամանատարներ Ալին և Էոմերը: Քյուրքճեան Վ., Հայկական Կիլիկիա, Նիւ Եորք, 1919, էջ 29:

<sup>13</sup> Collenberg Rudt, The Rupenides, Hethumides and Lusignans. The Structure of the Armeno-Cilician dynasties. Paris, 1964, Տախտակ VII, Boase, T.S.R. The Cilician Kingdom of Armenia. Edinburgh – London, 1978, p. 186, Langlois V., Le Tresor des chartes d'Arménie ou Cartulaire de la Chancellerie royale des Roupeniens. Venise, 1863, p. 56.

<sup>14</sup> Դարդեղ, նշվ. աշխ., գլ. ԽԷ, էջ 59:

<sup>15</sup> Bedukian, Coinage of Cilician Armenia, New York, 1962, p. 21, Langlois V., Numismatique L'Arménie, Paris, 1855, p. 49.

<sup>16</sup> Կ. Աիսիլյանը գտնում է, որ այդ դրամները հնարավոր է նույնիսկ կեղծ լինեն: Սիսիլեան Կ., Դասաւորութիւն Ռուբենեան դրամոց, Վիեննա, 1892, էջ 69:

Հետ: Մանավանդ որ, չնայած 1367 թ. արշավանքի ձախողմանը, Պետրոսը Հետ մղեց Կոռիկոսի վրա կատարված թուրքմենների արշավանքը և բանակցություններ սկսեց մամուլքյան սուլթանի հետ: 1368 թ. կրկնվեց Մանչուկ ամիրայի արշավանքը Սիս, որն էլ լրացուցիչ ազդակ կարող էր հանդիսանալ Կոստանդին III-ի հակառակորդների համար:

Պետրոսը 1368 թ. աշնանը Վենետիկում հանդիպեց Հայ պատգամավորներին, ովքեր նամակներ էին բերել նաև Վենետիկի դոժին: Իմանալով Հայ պապազանու ցանկությունը, որին, ըստ երևույթին, ուղղորդում էր Մարիամ թագուհին՝ Կոստանդին III-ի կինը<sup>17</sup>, Պետրոսը շտապում է Կիպրոս, որտեղ էլ այդ ժամանակ կտրվում են «Պետրոս Հայոց թագաւոր» մակազրությամբ դրամները: Պարզ է, թե ինչպես էր Պետրոսը նախապատրաստվում տիրելու Հայոց գահին, քանզի 1369 թ. հունվարին նա դավադրաբար սպանվում է իր իսկ պալատականների ձեռքով:

Կոստանդին III-ի նկարագիրը շատ գծերով մեզ անհայտ է մնում, նախ՝ նրա մասին հիմնական աղբյուրը մինչ այժմ մնում է Դարդելի «Ժամանակագրությունը», որտեղ նա ներկայացվում է ամենամուսուլ գույներով, և ուր հավաստի նյութը սակավ է: Դարգելը մեկ նշում է, որ նա ընդունեց Բաբելոնի (իմա՝ Կահիրեի) գերիշխանությունը, մեկ էլ՝ Պետրոսի գերիշխանությունը, և Կոստանդինը երկու դեպքում էլ, արքայական գանձերն առած, մտածում է միայն ապահով թաքստոց գտնելու մասին<sup>18</sup>: Դարդելի գեղարվեստական այս գեղումները շատ քիչ նյութ են տալիս իրական վիճակը պարզելու համար:

Այնուամենայնիվ, եղած փաստերն էլ բավարար կերպով վկայում են, որ Կոստանդինը կամային թույլ հատկություններով օժտված գահակալ է եղել: Այդ կարծիքի օգտին է խոսում Մարիամ պապ թագուհու՝ Կոստանդին II-ի այրու ակտիվ դիվանագիտական գործունեությունը Կոստանդին III-ի թագավորության տարիներին:

<sup>17</sup> Եվ լիովին անտրամաբանական է թվում Տեր-Ղազարյանի այն պնդումը, որ Կոստանդինը իր գահը ցանկանում էր հանձնել Պետրոսին: Տե՛ս Տեր-Ղազարյան Յ., Դայկական Կիլիկիա, Անթիլիաս, 1966, էջ 291:

<sup>18</sup> Դարդել, ցվ. աշխ., գլ. ԽԷ, ԾԲ, ԾԳ:

1368 թ. սկսած Մարիամ Թագուհին հարաբերություններ է սահպանում Վենետիկի հանրապետության հետ<sup>19</sup>: 1371 թ. նա դեսպանություն է առաքում Նեապոլ, իր ազգական Ֆիլիպ Տարենտացու արքունիք՝ (Մարիամի մայրը նեապոլիտանական Թագավորի դուստրն էր) օգնության խնդրանքով: Անշուշտ, այդ դեսպանությունը կատարվել է Կոստանդին III-ից ծածուկ: 1372 թ. Հռոմի պապ Գրիգոր XI-ը դիմում է Տուրենի իշխան Ֆիլիպին, որպեսզի նա Մարիամի հետ ամուսնացնի 1372 թ. կնոջը կորցրած եղբորը՝ Օթոն Բրունսվիքցուն: Թե ինչ նպատակ է ունեցել այդ գաղափարը, դժվար է հռահել. Մարիամի ամուսնությունը պետք է հաջորդեր Կոստանդին III-ի գահազրկումը:

Այսպիսով, Կոստանդին III-ի իշխանության վերջին տարիներին հայկական ավագանու մի զգալի մասը (Մարիամ ավագ Թագուհի, ապագա Թագապահ խորհրդի անդամ պրն. Վասիլ, պրն. Բարդուղիմեոս) ստեղծված իրավիճակից ելք էր տեսնում Կոստանդինի փոխարինումը կա՛մ Պետրոսով, կա՛մ էլ եվրոպական մեկ այլ վեհապետով:

2. Ալիշանի ընդած տեղեկություններով այդ ժամանակաշրջանում չեն դադարում շրջակա ամիրայությունների՝ մամլուքյան կուսակալների արշավանքները: Այսպես՝ 1369 թ. Հալեպի կուսակալ Խոշթիմուրը ավերում է Ասի շրջակայքը, ապա պաշարում մայրաքաղաքը, սակայն այն գրավել չի կարողանում: Հնարավոր է, որ հայերը կարողացել են հետ մղել նրա զորաբանակը Ասից:

1369 թ. Տարսոնի ամիրա Շահար օղլի Մանչուկը կրկնում է իր արշավանքը<sup>20</sup>, որը ձախողվել էր 1368 թ. Լիպարիաի ջանքերով: Հակառակորդը, որն ըստ Հովհաննես Թլկուրանցու, մոտավորապես վաթսուհին հազարանոց զորաբանակով էր արշավանքի ելել, սկզբում պարտվում է, բայց հետո նրանց հաջողվում է նեղել հայերին, ներխուժել Սիս և ավերածություններ անել:

<sup>19</sup> Պահպանվել է 1368 թ. գրված Վենետիկի դոմի մամակը Մարիամ թագուհուն, որտեղ դոմը խոստանում էր օգնել հայոց թագավորությանը: Տե՛ս Ալիշան Դ., Հայ-Վենետ, կամ յարընութիւնք հայոց եւ վենետաց ի ժԳ եւ ժԶ դարու, Վենետիկ, 1896, էջ 133:

<sup>20</sup> Մաթևոսյան Ա., Գշվ. աշխ., էջ 192, 197:

Մինչ այդ, մարտում զոհվում են սպարապետ Լիպարիար (հիշատակվում է որպես գունդստար 1368 թ.)<sup>21</sup> և սիր Հովհանն, որն ամենայն հավանականությամբ Լիպարիտի որդի Հովհաննեսն է: Ընդ որում Կոստանդին III-ը, ըստ Թլկուրանցու, ինքն է դավաճանում Լիպարիտին<sup>22</sup>: Նախանձելով նրա փառքին՝ արքան միայնակ է թողնում Լիպարիտին, իր զորամասով լքելով ռազմադաշտը, որի հետևանքով էլ սպարապետը սպանվում է: Թագավորի այս վարմունքին կարելի է որոշակի բացատրություն գտնել:

Ամբաստ Գունդստարի պատմության լուսանցքում հիշատակվում է 1311 թ. վրաց արքայազն Դավթի և Լևոն III-ի կրտսեր դստեր Ալիծի ամուսնությունը: Նորապսակներին իբրև ժառանգություն տրվում է Կապանի ամրոցը<sup>23</sup>: Նրանց զավակը կարող էր լիներ Թորոս Կապանցին՝ Վասիլի և Լիպարիտի հայրը, ինչը ժամանակագրական առումով համընկնում է: Բացի այդ, Լիպարիտի անունը ևս խոսում է այդ վարկածի օգտին, քանզի Կիլիկիայում մինչ այդ այդպիսի անձնանուն չի գործածվել: Այդ պարագայում միայն հասկանալի կլիներ Կոստանդինի զգուշությունը ժողովրդական զանգվածների մեջ մեծ հեղինակություն վայելող, հաջողակ զորավար, հայոց և վրաց թագավորների ծոռ Լիպարիտ զորավարից: Հետագայում Լիպարիտի եղբայր Վասիլը մասնակցում է Կոստանդին III-ի սպանության կազմակերպմանը:

Մանչուկը նույն թվականի դեկտեմբերին երկրորդ անգամ արշավում և ասպատակում է թագավորության մնացած տարածքները: Ըստ երևույթին, այս անգամ Կոստանդինը դիմադրության որևէ փորձ չի անում և ամրանում է Ասի միջնաբերդում, որն էլ հիմք է ծառայել Դարդելի համար, գրելու, թի Կոստանդինը ժողովրդին անհավատների հարձակումներից չէր

<sup>21</sup> Ալիշան Ղ., Հայապատում, Վենետիկ, 1901, էջ 540:

<sup>22</sup> Հովհաննես Թլկուրանցի, Տաղեր, աշխ. էմ. Պիվազյանի, Ե., 1960, էջ 272, Խաչատրյան Պ., Հովհաննես Թլկուրանցու «Տաղ քաջ Լիպարիտին» պատմական ողբը, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1964, N 2, էջ 114-115:

<sup>23</sup> Մաթևոսյան Ա., նշվ. աշխ., էջ 198:

պաշտպանում<sup>24</sup>: Սակայն մենք գիտենք, որ և՛ 1367 թ., և՛ 1368 թ., և՛ 1369 թ. Կոստանդին III-ը կազմակերպված դիմադրություն է ցույց տվել և նույնիսկ կարողացել է հետ մղել որոշ հարձակումներ, այնպես որ պետություն կործանումը Կոստանդին III-ի լիակատար անգործություն հետևանքով չի տեղի ունեցել, ինչպես փորձում է ներկայացնել Դարդելը:

Կոստանդին III-ը սպանվեց 1373 թ. ապրիլին, իշխանների ձեռքով, ըստ Դարդելի՝ այն ժամանակ, երբ նա «Դաշն կռաց ընդ սուլթանին Բաբելոնի եւ խոստացաւ տալ ի ձեռն նորա զթագաւորութիւն, զաշխարհն եւ զքրիստոնեայս համօրէն, միայն զի ապրեցուսցէ զանձն իւր եւ զամենայն ստացուածս»<sup>25</sup>:

Սպանությունը այլ դրդապատճառներ է ունեցել, եթե հաշվի առնենք, որ Դարդելը հենց այդ դեպքերի ժամանակակիցն է և կարիք ունի արդարացնելու Կոստանդին III-ի սպանությունը և Լևոն Լուդինյանի դաժակալումը, ապա պարզ է դառնում այդ ամենի մտացածին լինելը և հասարակության մեջ հեղաշրջման փորձի արդարացումը: Կոստանդին III-ի հեռացմամբ շահադրդոված էր հայոց ավագանին (որտեղ Վասիլ մարաշխտն ուներ նաև անձնական խնդիրներ), որը փորձում էր Կիլիկիայի առաջ ծառացած բարդ և կենսական քաղաքական հարցերը լուծել դաժակալի փոփոխման միջոցով: Մեզ հայտնի է, Կոստանդին III-ը ունեցել է զավակներ, թե՛ ոչ, սակայն տվյալ պարագայում, եթե անգամ նա արական սերունդ ունենար, միևնույն է զահաժառանգման հարցը լուծվել էր ի վնաս Նղրեցիների:

<sup>24</sup> Դարդել, նշվ. աշխ., գլ. ԾԲ, էջ 66:

<sup>25</sup> Նույն տեղում, գլ. ԾԳ, էջ 68: Ա. Սուքիասյանը, չնշելով աղբյուրը, գրում է, որ Կոստանդինը սպանվեց ժողովրդի կողմից, որը քիչ հավանական է: Սուքիասյան Ա., Կիլիկիայի պետության և իրավունքի պատմություն, Ե., 1978, էջ 90: Ա. Դադոյանը իր հերթին նշում է, որ Կոստանդինը սպանվեց միարարների ձեռքով: Seta Dadoyan, The Armenian Catholicosate from Cilicia to Antelias. The Armenian Catholicosate of Cilicia-Antelias-Lebanon, 2003, p. 47:

**ДАВИД ТИНОЯН  
ИИ НАН РА**

## **КИЛИКИЙСКОЕ АРМЯНСКОЕ ЦАРСТВО В 1363—1373 ГГ.**

### **РЕЗЮМЕ**

В 1365 г. по всем законам престолонаследия на трон армянского царства вступает внучатый племянник Константина II Константин Нгреци Гетумян. Время его правления считается одним из наиболее тяжелых периодов в истории Киликийского государства. С одной стороны, не прекращались набеги со стороны соседних мусульманских государств, с другой — страну расшатывали внутренние проблемы, постоянные притязания на царский престол (к примеру, Левона Лузиньяна, царя Кипра Пётр I).

О Констандине III до нас дошло мало сведений, а имеющиеся характеризуют его далеко не положительно. К примеру, обстоятельства, связанные со смертью армянского спарапета Липарита, которого царь Константин вероломно бросает на поле боя. Этот шаг царя вполне объясним, если учесть, что Липарит имел обоснованное право на престол, поскольку он был правнуком Левона II по материнской линии, а дедом его был грузинский царевич Давид.

В 1373 г. Константин III становится жертвой заговора, вполне вероятно — организованного родным братом Липарита, Василием Мараджахтом, имеющим большое влияние при дворе, и собственной женой Мариам.